

ГАДААД ЗЭЭЛЛЭГИЙН АШИГЛАЛТ, ҮР АШГИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Төр нь үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдал, аж ахуйн бүх хэвшлийн болон хүн амын нийгмийн хөгжлийг хангах зорилгод нийцүүлэн эдийн засгийг зохицуулна” гэж заасан.

Газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг дэмжих хууль нь 2021 онд батлагдсан бөгөөд тус хуулийн 3.1-д “Энэ хуулиар Газрын тос боловсруулах үйлдвэр байгуулах болон түүхий тос дамжуулах хоолойн үндсэн технологийн ба дагалдах, туслах байгууламжийг барьж, ашиглалтад оруулах, үйл ажиллагааг зохион байгуулахад чиглэсэн эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, түүнд төрөөс дэмжлэг үзүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулна.” гэж заасан ба энэхүү хуулийн дагуу “Газрын тос боловсруулах үйлдвэрт төрөөс дэмжлэг үзүүлэх журам”-ыг 2021 онд Засгийн газрын 241 тоот тогтоолоор баталсан байдаг.

Улсын Их Хурлаас “Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл”-тэй холбогдуулан Монгол Улсын Засгийн газар болон Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсын Экспорт-Импорт банк хооронд 2017 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдөр 1.0 тэрбум ам.долларын, 2025 оны 1 дүгээр сарын 23-ны өдөр 700.0 сая ам.долларын зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийг тус тус хуулиар соёрхон баталсан. Энэ хүрээнд Засгийн газраас 2017 онд “Зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх тухай” 59 дүгээр тогтоолыг баталсан бөгөөд уг тогтоолын 1 дэх хэсэгт “Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсын Экспорт-Импорт банк хоорондын 1 тэрбум ам.долларын зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийн хүрээнд “Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих” төслийг хэрэгжүүлэхээр тогтсугай.” гэж заасан байна.

Улсын Их Хурал 2015 оны 11 дүгээр сарын 26-ны өдөр Монгол Улсын Сангийн яам, Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Экспорт-Импорт банк хоорондын 1.0 тэрбум ам.долларын зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийг соёрхон баталж, тус хэлэлцээрийн хүрээнд “Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих төсөл”-ийн тусгайлсан зээлийн хэлэлцээрийг 2024 оны 11 дүгээр сард байгуулаад байна.

Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн урт, дунд, богино хугацааны баримт бичгүүдэд дээр дурдсан дэд бүтцийн мега төслүүдийг хэрэгжүүлэх талаар дараах байдлаар тусгасан байна. Үүнд:

1. Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого"-ын 2 дугаар хавсралтын 4.2.16-д “Газрын тос боловсруулах үйлдвэр, түүний дэд бүтцийн сүлжээ, нефть-химийн үйлдвэр барьж байгуулна” гэж, 4.2.36-д “Эрчим хүчний нэгдсэн системийн горим тохируулгын эх үүсвэрийг барьж байгуулан импортын эрчим хүчний хараат байдлыг бууруулна” гэж, 3.2-т “Өрх, гэр бүлийн худалдан авах чадварт нийцсэн өртөгтэй, эрэлт

- хэрэгцээнд нийцсэн орон байраар хангах нөхцөлийг бүрдүүлнэ” гэж, 3.2.3-т “Хот, суурин газрын хөгжлийн төлөвлөлтийн дагуу орон сууцжуулах хөтөлбөр, төслийг үе шаттай хэрэгжүүлж, иргэдийг орлогод нийцсэн аюулгүй, ая тухтай орон байртай болоход дэмжлэг үзүүлнэ.”;
2. Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Үндэсний аюулгүй байдлын тухай үзэл баримтлал”-ын 1 дүгээр хавсралтын 3.2.4.3-т “Газрын тосны бүтээгдэхүүнээр нэг орноос шууд хараат байдлыг багасгаж, улмаар 2020 он гэхэд дотоодын үйлдвэрлэлээр хэрэгцээгээ бүрэн хангана. Үнийн хэт хэлбэлзэлд өртөх эрсдэлээс сэргийлж, улсын нөөцийг түүхий нефтээр 6 сараас доошгүй хэмжээнд байлгана” гэж, 3.2.4.2-т “Эрчим хүчний дотоодын гол эх үүсвэр болох нүүрсийг импортыг орлох, экспортыг нэмэгдүүлэх, орон нутагт үйлдвэрлэлийг дэмжиж, ажлын байраар хангах зорилгоор өргөнөөр ашиглах нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Байгаль орчинд сөрөг нөлөө багатай, хямд эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, 2020 он гэхэд нүүрс болон дотоодын бусад эх үүсвэрээр түлш, эрчим хүчний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр бүрэн хангана” гэж;
 3. Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын 3 дугаар хавсралт дахь “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хөгжлийн төслийн жагсаалтын 8-д “Эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр барих төслүүд /...Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц,/” гэж, 11-д Газрын тос боловсруулах төслүүд /Газрын тосны нөөц хайгуулын төсөл, газрын тос боловсруулах үйлдвэр, дамжуулах хоолой, дагалдах барилга байгууламжийн төсөл/” гэж;
 4. Улсын Их Хурлын 2024 оны 64 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал”-ын 1 дүгээр хавсралтын 3.6.2-т “Дорноговь аймгийн Алтанширээт суманд газрын тосны бүтээгдэхүүн, химийн үйлдвэрийг бусад дагалдах үйлдвэрийн хамт байгуулна” гэж, 3.2.22-т “Ховд аймгийн Ховд гол дээр эрчим хүчний нэгдсэн системийн горим тохируулах үүрэг бүхий Эрдэнэбүрэнгийн 90 мВт-ын хүчин чадалтай усан цахилгаан станц барина” гэж;
 5. Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 1 дүгээр хавсралтад 14 мега төслийн жагсаалтын 3-т “Эрдэнэбүрэнгийн 90 мВт-ын усан цахилгаан станцын төслийг хэрэгжүүлнэ.” гэж, мөн жагсаалтын 12-т “Газрын тос боловсруулах цогцолборыг ашиглалтад оруулна.” гэж;
 6. Улсын Их Хурлын 2024 оны 35 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын хөгжлийн 2025 оны төлөвлөгөө”-ний 2 дугаар хавсралт дахь Монгол Улсын хөгжлийн 2025 оны төлөвлөгөөний 1.4.3.8-д “Газрын тос боловсруулах үйлдвэр байгуулах төслийг үргэлжлүүлэх.”, 1.7.2.1-д “Эрдэнэбүрэнгийн 90 МВт-ын усан цахилгаан станц барих.” гэж тус тус заасан байна.

Түүнчлэн, Улсын Их Хурлын 2024 оны 17 дугаар тогтоолоор Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор Нийслэл Улаанбаатар хотын гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийн хүрээнд хэрэгжих “Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төсөл, арга хэмжээ”-г санхүүжүүлэх зориулалтаар гаргах нийслэлийн гадаад үнэт цааст зориулж 2024 оны төсвийн жилд

Засгийн газрын өрийн баталгаа гаргах зөвшөөрлийг Монгол Улсын Засгийн газарт олгосон. Үүний дагуу Засгийн газрын 2024 оны 265 дугаар тогтоолоор Нийслэл Улаанбаатар хотын гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийн хүрээнд хэрэгжих “Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төсөл, арга хэмжээ”-г санхүүжүүлэх зориулалтаар 500.0 (таван зуу) хүртэлх сая ам.долларын нийслэлийн гадаад үнэт цаасыг олон улсын зах зээлд 2024 онд багтаан арилжаалахыг Нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотын Захирагчид зөвшөөрсөн байна.

Иймд, дээр дурдсан хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгүүдэд тусгасан зорилтуудыг хангах, дэд бүтцийн мега төслүүдийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, эдийн засгийн үр ашиг, өгөөжийг нэмэгдүүлэх хууль, эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэх буюу Гадаад зээллэгийн¹ ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төслийг боловсруулж, батлуулах шаардлагатай байна.

1.2.Практик шаардлага

Монгол Улсын Засгийн газар 1991–2024 онуудад хөгжлийн түнш орнууд болон олон улсын байгууллагуудаас хөгжлийн төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зорилгоор нийт 21.7 их наяд төгрөгийн гадаад зээлийг авч ашиглаж, нийт 228 төслийг хэрэгжүүлээд байна. Эдгээрийн 156 төсөл нь хэрэгжиж дууссан бөгөөд одоогоор 72 зээлийн төсөл хэрэгжиж байгаа бол хэлэлцээрийн шатанд 17.9 их наяд төгрөгийн 17 төсөл байна.

Монгол Улсад 1990-1999 онуудад нийт 1.3 тэрбум ам.долларын барааны зээл, банк санхүү, жижиг дунд үйлдвэрлэл болон эрүүл мэнд, нийгмийн суурь дэд бүтцийн шинж чанартай, эдийн засгийн шилжилтийн үеийн хүндрэлийг даван туулах зорилготой зээл зонхилж байв. Харин 2000-2009 онуудад шинэ дэд бүтэц бий болгох, тодруулбал дулааны цахилгаан станцыг шинэчлэх, авто зам болон төмөр зам барих, аймгуудын орон сууц нийтийн аж ахуй болон агаарын тээврийн дэд бүтцийг бий болгох чиглэлээр нийт 1.5 тэрбум ам.долларын зээлийг авч ашигласан байна. Сүүлийн 15 жилийн хугацаанд Улаанбаатар хотын суурьшлын бүсийг тэлэх, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийх боломжгүй өндөр өртөг бүхий томоохон дэд бүтэц, бүтээн байгуулалтын төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр гадаад төслийн зээл авч ашигласан ба Япон улсын зээлээр “Шинэ олон улсын нисэх онгоцны буудал барих төсөл”, Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын зээлээр “Улаанбаатар-Хөшигийн хөндийн шинэ нисэх онгоцны буудлын хурдны автозам барих төсөл”, Азийн Хөгжлийн банкны зээлээр “Баруун бүсийн босоо тэнхлэгийн авто замыг хөгжүүлэх, хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр-2” зэрэг томоохон төслүүдийг амжилттай хэрэгжүүлээд байна.

Дээрх хугацаанд Азийн хөгжлийн банк, Дэлхийн банк зэрэг олон улсын санхүүгийн байгууллагууд болон Япон Улс, БНХАУ, БНСУ, БНЭУ зэрэг хоёр талын хөгжлийн түнш орнуудаас хөнгөлөлттэй болон нэн хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй зээлийг авч, эдийн засаг, нийгэм, дэд бүтэц, хөдөө аж ахуй зэрэг салбарын хөгжлийг дэмжих төсөл, хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж ирсэн. Нэн хөнгөлөлттэй болон хөнгөлөлттэй зээл нь Монгол Улсын төсөвт ирэх шууд ачааллыг бууруулж, дунд болон урт хугацаанд хөгжлийн суурийг тавих чухал үүрэг гүйцэтгэсээр байна.

¹ **Тайлбар:** “Гадаад зээллэг” гэдэгт Өрийн удирдлагын тухай хуулийн 4.1.2, 4.1.15-д тус тус заасан гадаад зээл, үнэт цаас зэрэг хөгжлийн төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн эх үүсвэрийг ойлгоно.

Түүнчлэн, уул уурхайн салбар дахь гадаадын хувийн хөрөнгө оруулалт болон Монгол Улсын Засгийн газрын олон улсын санхүүгийн зах зээл дээрх гадаад зээллэг нь гадаад санхүүжилтийн зонхилох эх үүсвэр бөгөөд цаашдаа ч Монгол Улсын хөгжлийн урт болон дунд хугацааны бодлогыг амжилттай хэрэгжүүлэх, Засгийн газраас авч хэрэгжүүлж буй бодлого, зорилтууд, эдийн засгийн өсөлтийг хангах, мега төслүүдийг хэрэгжүүлэхэд чухал эх үүсвэр хэвээр байхаар байна.

2025 оны байдлаар Монгол Улсын Их Хурлаар соёрхон батлагдсан, хэрэгжилтийг Засгийн газар хэрэгжүүлж байгаа нийт 17.9 их наяд төгрөгийн амлалтын дүн бүхий гадаад зээлийн 72 төсөл хэрэгжиж байгаа бөгөөд үүнээс 5.3 их наяд төгрөг буюу 29.6 хувийг ашигласан, үлдсэн 12.6 их наяд төгрөг буюу 70.4 хувь нь одоогоор ашиглагдаагүй, үүнээс 2025 онд 1.5 их наяд төгрөгийг ашиглахаар 2025 оны төсвийн тухай хуульд батлагдсан. Эдгээр төслүүдийн 82 хувь нь 2025-2028 онд хэрэгжиж дуусахаар гэрээ, хэлэлцээртэй байгаа нь гэрээний хугацаанд санхүүжилтийн ашиглалтыг нэмэгдүүлж, төслүүдийг ашиглалтад оруулах зайлшгүй хэрэгцээ, шаардлагыг бүрдүүлж байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт туссан 14 мега төслөөс дотоодын газрын тосны хэрэглээний 55 орчим хувийг бүрэн хангах, импортын хараат байдлыг бууруулах өндөр ач холбогдол бүхий Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл, баруун бүсийн цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээг 100 хувь хангаж жилд дунджаар 30.0 тэрбум төгрөгийн орлого олох боломжтой “Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих төсөл” болон иргэдийг орон сууцжуулах төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд томоохон үүрэгтэй “Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслүүдийг хэрэгжүүлэхэд нэн тэргүүнд санхүүжилтийг ашиглалтыг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байгаа юм.

Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төслийг боловсруулах дараах практик шаардлагууд тулгамдаж байна. Үүнд:

- 1) Гадаад төслийн зээлийн нийт ашиглагдаагүй үлдэгдэл одоогийн байдлаар 12.6 их наяд төгрөг буюу үүний 53 хувь буюу 6.7 их наяд төгрөг нь Газрын тос боловсруулах үйлдвэр, Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих мега төслүүдийн санхүүжилт байна. Гадаад төслийн зээлийн ашиглалтыг 2025 оны түвшнөөр буюу дунджаар 1.5 их наяд төгрөг байхаар тооцвол зөвхөн уг 2 төслийг ашиглалтад оруулахад 10 гаруй жилийн хугацаа шаардагдахаар байгаа нь стратегийн 2 гол бүтээгдэхүүн болох газрын тос, цахилгаан эрчим хүчний импортын хараат байдал хэвээр байх эрсдэлийг нөхцөлдүүлж байна.
- 2) Газрын тосны бүтээгдэхүүний хувьд 2024 оны байдлаар Монгол Улс өнгөрсөн хугацаанд нийт 2.5 сая тонн газрын тосны бүтээгдэхүүн импортлон, 1.9 тэрбум ам.доллар зарцуулсан бол Газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг барьж, хугацаанд нь ашиглалтад оруулснаар зөвхөн нэг жилд 1.5 сая тонн газрын тосны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж 1.0 тэрбум ам.долларын борлуулалтын орлого олж, энэ хэмжээгээр валютын гадагшлах урсгалыг бууруулах боломж бүрдэх юм.
- 3) 2024 оны байдлаар баруун бүсийн цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээний 80 хувийг импортоор нийлүүлж байгаа бөгөөд үүнд жилд дунджаар 17.5 тэрбум төгрөг зарцуулж байгаа бол Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих төсөл амжилттай хэрэгжиж, усан цахилгаан станц ашиглалтад орсноор 366.0 сая киловатт/цаг эрчим хүч үйлдвэрлэж, баруун бүсийн цахилгаан эрчим

хүчний хэрэглээг 100 хувь хангах төдийгүй жилд дунджаар 30.0 тэрбум төгрөгийн орлого олох боломжтой болно.

- 4) Үүнээс гадна хэрэгжиж байгаа бусад 70 төслийн санхүүжилтийн ашиглагдаагүй үлдэгдлийг гэрээний хугацаанд багтаан санхүүжүүлэхэд 2026 онд 2.5 их наяд төгрөг 2027-2028 онуудад 2.6 их наяд төгрөг ашиглах шаардлагатай байгаа боловч тухайн жилийн төсөвт ашиглалтын хэмжээ хангалттай түвшинд тусгагдахгүй байгаагаас үүдэн нийгэм, эдийн засгийн хэрэгцээ шаардлага, хөгжлийн бодлогын зорилтуудыг хангаж чадахгүйд хүрч байна.
- 5) Тандан судалгааны тайланд тусгаснаар өмнөх онуудад 3 төсөл тутмын 1 нь хугацаа сунгаж зардлын хэтрэлт бий болж байсан бол цаашид бүх төслүүдэд хугацааны хоцрогдол, зардлын хэтрэлт бий болох эрсдэлтэй байна.
- 6) Улмаар төслийн хэрэгжилт удаашрах, дээр дурдсан төслүүдэд хугацааны хоцрогдол, зардлын хэтрэлт бий болох тусам Засгийн газраас тухайн зээлийн үйлчилгээний төлбөрт төлөх зардлын дүнг нэмэгдүүлж байна.
- 7) Гадаад зээлийн санхүүжилтийг хөгжлийн түнштэй байгуулсан гэрээ, хэлэлцээрийн хугацаанд ашиглахгүй, үр дүнг гаргахгүй, гэрээний үүргийн хэрэгжилт бүрэн хангагдахгүй байгаа нь зээл олгогч талын итгэлд сөргөөр нөлөөлж, цаашдын хамтын ажиллагааг сааруулах, шинэ гадаад эх үүсвэр татах боломжийг хязгаарлах эрсдэлтэй байна.
- 8) Монгол Улс 2024 оны 7 дугаар сард Дэлхийн банкны ангиллаар "дундаас дээгүүр орлоготой" орны ангилалд шилжсэнтэй холбогдуулан нэн хөнгөлөлттэй болон хөнгөлөлттэй зээлийн эх үүсвэр хумигдаж эхэлсэн. Үүний улмаас цаашид шинээр авах зээлийн нөхцөл арилжааны нөхцөлтэй зээл болж өөрчлөгдөж байна. Иймд, Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих, Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих төслийн харьцангуй хямд эх үүсвэрийг цаг алдалгүй ашиглаж, хугацаанд нь төслийг бүрэн ашиглалтад оруулах нэн тэргүүний хэрэгцээ, шаардлага тулгамдаж байна.
- 9) Гадаад зээлийн төслүүдийн санхүүжилтийг гадаад валютаар авдаг бөгөөд валютын хэлбэлзэл, ханшийн өөрчлөлт нь санхүүгийн төлөвлөлтийг хүндрүүлж байна.

Тандан судалгаагаар эх үүсвэртэй зардлыг төсөвт хэрхэн тусгах, төсөвт дарамт үзүүлэхгүй байдлаар гадаад зээллэгийн нэн хөнгөлөлттэй, хөнгөлөлттэй эх үүсвэртэй төслүүдийг зардлын хязгаарт хязгаарлагдахгүйгээр ашиглах, гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, стратегийн ач холбогдох бүхий төслүүдийг ашиглалтад оруулахад одоогийн хууль, эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүй байх тул хууль тогтоомжоор боломжит эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх шаардлагатай гэсэн дүгнэлт гарсан байна.

Иймд, Монгол Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 14 мега төслийн жагсаалтад тусгагдсан, Засгийн газрын өрийн баталгаагаар баталгаажсан импортыг орлох, үйл ажиллагааны орлогоороо зардлаа нөхөх боломжтой, нийгэм, эдийн засгийн өндөр ач холбогдол, үр ашиг бүхий Газрын тос боловсруулах үйлдвэр, Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц, Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслүүдийн санхүүжилтийн ашиглалтыг нэмэгдүүлэх зохицуулалтыг хуулиар тодорхойлж, хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Дээр дурдсан хууль зүйн үндэслэл, практик шаардлагад тулгуурлан **Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай** анхдагч хуулийн төслийг

боловсруулна.

Хоёр.Хуулийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай хуулийн зорилго нь Монгол Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 14 мега төслийн жагсаалтад тусгагдсан, импортыг орлох, нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол, үр ашиг бүхий, үйл ажиллагааны орлогоороо зардлаа нөхөх боломжтой, Нийслэл Улаанбаатар хотын тулгамдаж буй асуудал болох хүрээлэн буй орчны бохирдол, автозамын түгжрэлийг бууруулах энэ хуульд заасан гадаад зээллэгийн эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх төслийн санхүүжилтийн ашиглалтыг холбогдох гэрээ, хэлэлцээрээр тогтоосон хугацаанд ашиглаж, төслийг бүрэн ашиглалтад оруулахад зориулан эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэхэд оршино.

Хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлд заасан анхдагч хуулийн төслийн төрлөөр боловсруулна. Хуулийн төсөл нь 10 зүйлтэй байх бөгөөд доор дурдсан харилцааг зохицуулна. Үүнд:

1. Хуулийн төсөлд хуулийн хамрах хүрээг тодотгож, дээр дурдсан төслүүдийн зөвхөн гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэхтэй холбогдсон харилцааг тус хуулиар зохицуулж, тэдгээр төслүүдийн хэрэгжилт, санхүүжилт, зарцуулалт зэрэг бусад асуудлын хувьд холбогдох хууль тогтоомжид заасныг баримтлан хэрэгжүүлэхийг зохицуулна.
2. Энэ хуулийн үйлчлэлд Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл, Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих төсөл болон Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслүүд хамаарах талаар тусгана.
3. Тухайн жилийн дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлээр батлагдсан нэгдсэн төсвийн нийт зарлага болон нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцлийн алдагдлын хэмжээ нь дээрх 3 төслийн гадаад зээллэгийн санхүүжилтийн ашиглалтын зардлаар нэмэгдэж болох ба ийнхүү нэмэгдсэн дүн нь нэгдсэн төсвийн нийт зарлага болон нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцлийн алдагдлын хязгаарт хамаарахгүй болохыг хуулиар зохицуулна.
4. Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.9 дэх хэсэгт нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл нь тухайн төсвийн жилийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүний хоёр хувиас илүүгүй алдагдалтай, эсхүл ашигтай байхаар заасан бөгөөд дээрх 3 төслүүдийн санхүүжилтийн ашиглалтаар нэмэгдэх зардлаар тэнцвэржүүлсэн тэнцлийн алдагдал хэтэрч болох зохицуулалтыг авч үзнэ.
5. Түүнчлэн, тухайн жилийн төсвийн тухай хуулиар батлагдсан гадаад зээлийн санхүүжилтийн ашиглалтын зардал нь Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл, Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих төсөл болон Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслүүдийн ашиглалтын зардлаар нэмэгдэж болохыг хуульчилна.
6. Хуулийн төсөлд Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслийн гадаад зээллэгийн санхүүжилтийн ашиглалтын

зардал нэмэгдсэн нөхцөлд Төсвийн тухай хуулийн 57.2 дахь хэсэгт заасныг хамааруулж үзэхгүй байхаар тусгана.

7. Түүнчлэн, Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл, Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих төсөл болон Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслүүдийн гадаад зээллэгийн ашиглалтыг тухайн жилийн батлагдсан Төсвийн тухай хуульд заасан Засгийн газрын авч ашиглах гадаад төслийн зээлийн дээд хэмжээний хязгаарт оруулж тооцохгүй байх талаар тусгана.
8. Мөн, энэхүү хуулийн хэрэгжилтийг хэрхэн хангаж буй талаар Засгийн газраас УИХ-д тухайн жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн хамт тайлагнах тухай зохицуулалтыг хуулийн төсөлд авч үзнэ.
9. Түүнчлэн, дээрх төслүүдийн хэрэгжилт, санхүүжилт, төслийн ашиглалттай холбоотой мэдээллийг олон нийтэд тогтмол, ил тод хүргэх талаар тусгана.

Гурав.Хууль батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төсөл батлагдсанаар нийгэм, эдийн засагт сөрөг үр дагавар гарахгүй бөгөөд дараах ач холбогдол, эерэг үр дагаврыг бий болгоно. Үүнд:

1. Монгол Улсын стратегийн гол бүтээгдэхүүний импортын хэт хамаарал буурч, валютын гадагшлах урсгал эрс багасаж, дотоодын хэрэглээг өөрсдийн бүтээгдэхүүнээр хангаж, ингэснээр эдийн засгийн хөгжлийг дэмжиж, 2300 гаруй ажлын байр нэмэгдэнэ;
2. Монгол Улсын урт, дунд, богино хугацааны хөгжлийн бодлогуудад тусгагдсан зорилт арга хэмжээний хэрэгжилтийг хангана;
3. Газрын тос боловсруулах үйлдвэр ашиглалтад орсноор жилд 1.5 сая тонн газрын тосны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж 1.0 тэрбум ам.долларын орлого олох бөгөөд дотоодын газрын тосны хэрэглээний 55 орчим хувийг бүрэн хангаж, импортын хараат байдлыг бууруулахаас гадна шатахууны үнийг бие даан, уян хатан зохицуулах боломж бүрдэнэ;
4. Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц ашиглалтад орсноор баруун бүсийн цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээг 100 хувь хангаж 17.5 тэрбум төгрөгийг дотооддоо үлдээнэ. Түүнчлэн, жилд 366 сая кВт.ц цахилгаан эрчим хүч үйлдвэрлэх ба баруун бүсийн 52,000 ахуйн хэрэглэгчийг хангах эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр бий болж, баруун аймгуудын 4,430 аж ахуйн нэгж, 5,400 орон сууц, 36,000 гаруй гэр хорооллын хэрэглэгчийг дотоодын цахилгаан эрчим хүчээр бүрэн хангаснаар ОХУ, БНХАУ-аас жил бүр импортоор авч байгаа цахилгаан эрчим хүчний төлбөрийг 17.5 тэрбум төгрөгөөр хэмнэнэ
5. “Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслийг хэрэгжүүлснээр Улаанбаатар хотын хүрээлэн буй орчны бохирдлыг бууруулж, уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг бодит нөлөө үзүүлэхээс гадна 10.000 – 12.000 айл, өрхийг орлогод нийцсэн аюулгүй, ая тухтай орон сууцтай болоход дэмжлэг үзүүлэх замаар иргэдийг орон сууцжуулах төрийн бодлого хэрэгжих боломж бүрдэнэ.
6. Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан зээлийн гэрээ, хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг хангаж, олон улсын хөгжлийн түнш байгууллагуудтай байгуулсан гэрээний үүргээ биелүүлж, хөрөнгө оруулалтын орчныг

- сайжруулна;
7. Гадаад зээлийн санхүүжилтээр хэрэгжиж байгаа төслүүдийн хугацааны хоцрогдол, зардлын хэтрэлт үүсэх эрсдэлээс сэргийлнэ;
 8. Хуулийн төсөлд мега төсөл болох 2 төслийн зохицуулалт хийгдэж байгаа боловч зохицуулалтын үр нөлөөгөөр бусад төслүүдийн хэрэгжилт сайжирч, төсөвт тусгагдах гадаад зээллэгийн ашиглалтад орон зай гарснаар үлдсэн төслүүдийг хугацаанд нь ашиглалтад оруулах боломж бүрдэнэ;
 9. Гадаад зээллэгийн ашиглалтыг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлснээр хэлэлцээрийн шатанд хүлээгдэж байгаа нийгэм, эдийн засгийн тэргүүлэх ач холбогдол бүхий төслүүд хэрэгжиж эхлэх нөхцөл бүрдэнэ;
 10. Гадаад зээллэгийн санхүүжилтийг богино хугацаанд үр дүнтэй ашиглах нь төсөвт учруулах дарамтыг багасгах, нийгэм, эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийг хангах, улмаар олон улсын хэмжээнд Монгол Улсын нэр хүндийг дээшлүүлж, зээлжих зэрэглэлийг нэмэгдүүлэх ач холбогдолтой.

Гадаад зээллэгийн санхүүжилт нь Монгол Улсын хөгжлийн санхүүжилтийн томоохон эх үүсвэр бөгөөд үндэсний хэмжээний дэд бүтцийн сүлжээг бүрдүүлэх, нийгмийн салбарын томоохон бүтээн байгуулалтын төслүүдийг хэрэгжүүлэх, төсвийн богино хугацааны ачааллыг бууруулах, гадаад зээллэгийн төслүүдийг дагаж салбаруудад шинэ техник технологи, инновац, ноу хау нэвтрүүлэх, мэргэжилтэй боловсон хүчин бий болох зэрэг олон талын ач холбогдолтой.

Дөрөв. Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн талаарх санал

Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын Олон улсын гэрээ болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн боловсруулна.

Уг хуулийн төслийг дагалдуулан бусад хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох шаардлагагүй болно.

----o0o----